

ביקור בעמק־הירדן

העדר והתנועה בו

שנת תשכ"ה נפתחה עם 171 פרה ; מתוך אלה יצאו במשך השנה 43, והנה הסיבות ליציאתן :

זיקנה	1
הפלות ועקרות	14
מחלות עטין	14
בירור	11
מוות	3

על שאלתי מהי אבן־הבוחן לגבי עקרות (או אי־התעברות) נמסר לי שבבית־זרע מתייחסים באור־רוח לפרות כאלה ; ברוב המקרים נחרץ גורלה של הפרה לאחר 8-9 הזרעות, כשתגובתה היומית יורדת למטה מ־10 ק"ג. בדרך כלל, דעי תם של בוקרי בית־זרע היא שפרה המניבה 10 ליטר ליום עדיין נושאת את עצמה, כשאין אפשרות למלא את מקומה בטובה ממנה, ואין היא מכבידה באופן מיוחד על צוות העובדים ; ואם היא הרתה בעמדה על תגובה נמוכה ואף ירדה ל־8-6 ליטר, משאירים אותה בעדר עד להמלטה. פירוש הדבר, שהפסילה מחמת עקרות אינה כה חמורה בבית־זרע כבמשקים אחרים, בהם מוציאים לשחיטה מחמת „עקרות” פרות שלא נתעברו כעבור 5 חודשים מההמלטה ועדיין מגייבות 15 ק"ג חלב ביום.

עניינה אותי עוד השאלה מהו הדבר הקובע להוצאת פרה מטעמי „בירור”, בייחוד כשמדובר בפסילת פרה מטעמי בירור בהמלטתה השניה, השלישית ולפעמים אף בגיל מבוגר יותר. הוסבר לי, שברוב המקרים, אמנם כושר ההגבה הנמוך משמש עילה ראשונה לבירור, אולם לעיתים, ובייחוד בפסילת פרות, מצטרף גם גורם מכשיל נוסף, כגון — מבנה גוף בלתי רצוי, עטין בלתי נוח לחליבה וכדומה, אלא שבציון הסיבה ליציאת הפרה מסתפקים במונח „בירור”, ואין מזכירים את החסרונות האחרים שהכריעו את הכף לחובה.

בשנת תשכ"ה נצטרפו לעדר הפרות 68 מבכירות — 56 שגודלו במשק ו־12 שנקנו בחוץ. מכלל מבכירות אלה יצאו במשך השנה 11. הסיבות ליציאתן של אלה היו :

התעורר הרצון לראות שוב את עדרי הבקר שבמשקי עמק־הירדן ולעמוד על השינויים שחלו במימשק, בטיפול, בהזנה וכו' וכו'. כן השתוקקתי להיפגש שוב עם אותם החברים־הבוקרים שהתחילו בפיתוח הענף באיזור זה והקדישו לו את מיטב שנותיהם. לצערי הספקתי לבקר הפעם ב־3 משקים בלבד — בבית־זרע, בכנרת ובדגניה ב', והנני מקווה שתימצא לי ההזדמנות לבקר גם בשאר המשקים. אמסור להלן את העובדות והממצאים כפי שהועלו לפני וכפי שהתרשמתי ממראה־עיניים. אביא קודם כל את הפרטים על כל משק לחוד ואסיים בהבעת רשמים והערות מסויימות.

בית־זרע

כאן מצאתי עומד עדיין על משמרתו, מאז כינון הענף, את הח' ישעיה שן (זיג"י), שהדריכני, יחד עם הח' משה, בסיורי בכל הרפתים והסככות. מעטים הם הבוקרים בארצנו, במשקים הקיבוציים, שיש בכוחם וברצונם לשאת בעול הענף הזה עד גיל קשיש, לכן נעמה לי באופן מיוחד הפגישה עם ישעיה שן, בראותי אותו מקיים את מצוות העבודה ממש, בהיותו ער למתרחש בענף בכל פינותיו וסעיפיו. לאחר סיור בכל המבנים והסתכלות בבהמות לסוגיהן השונים, התיישבנו ורשמנו פרטים על מה שקרה בשנת תשכ"ה, על המצב כיום ועל המגמות בפיתוח הענף בעתיד.

בחוברת זו מתפרסמת רשימתו של הח' משה שהוכנה בשביל העלון המקומי. בתוכנה וברוחה מופנית רשימה זו לאנשי המקום ומובעות בה גם תביעות להנהלת המשק. אני מגיח שקוראי „משק הבקר והחלב” ימצאו ענין מיוחד בדבריו של משה משום היותם יוצאים מליבו של עובד זחרד לגורל הענף. בסקירה שלו מובאים הפרטים על שנת תשכ"ה, ואם בכל זאת יוזכרו גם בסקירתי אילו פרטים בשניה, יסולח לי, כי הם ישובצו וודאי בסדר אחר, בהתאם לתכנית שקבעתי לעצמי מראש.

וההתרוצצות, הנגרמים לעגלים בתהליך השקילה, משפיעים לרע על ההתפתחות במשך תקופת-מה שלאחר השקילה.

- מיעוט חלב 2
- מחלות עטין 5
- בירור מטעמים שונים 3
- המלטה קשה 1

התנובה

התנובה הכללית הסתכמה ב־946,000 ליטרים; פירוש הדבר — מתקרבים כבר למעמד ה"מיל־יוגרים" בייצור החלב. התנובה הממוצעת לפרה בשנה היתה 5058 ליטר, והשומן הממוצע, לפי ביקורת ה. מ. ב. יגיע וודאי לממוצע שנתי של 3.3%. כשעיינתי בפנקסי ביקורת התנובה נר-כחתי שגם כאן מתבלטת פחיתת השומן בחלב, אם כי הרמה הכללית עדיין מעל ל־3% וההפס-דים מחמת חסר שומן לא היו כה חמורים, אולם בוקרי בית־זרע מודאגים מבחינה זו בשנה זו, כשהניכוי על כל ק"ג של שומן שייחסר עד לסטנדרד של 3.5% יעמוד על 5.5 לירות.

על אף התנובה הממוצעת הלא גבוהה, לפי המושגים של ימינו, אין בוקרי בית־זרע חוששים לאי־ראנטאביליותו של הענף בשנת תשכ"ה.

ההזנה

סוגי המספוא וכמויותיהם שסופקו בתשכ"ה לעדר כולו:

סוגי המספוא	יחידות מזון (באלפים)
מספוא ירוק	188.0
סלק מספוא	56.0
קליפות הדר	25.8
תחמיץ תירס	62.8
תחמיץ ש"ש	35.7
שחת אספסת	43.7
שחת דגן	61.4
שחת רודוס	7.6
מזון מרוכז	1,029.7

מהמספוא הירוק סופקו 5 סוגים: עשב רודוס, אספסת, תירס, תלתן וש"ש, אולם העיקר בא מאספסת ורודוס, שהוגשו בכל חודשי השנה כמעט, והשאר — שימשו כמספוא עזר בלבד בחודשי הסתיו. התלתן כמעט שנעלם מהתפריט,

בשאלתי מהו פירוש "מיעוט חלב" לגבי מב-כירה, נאמר לי שהכוונה היא לאלה שהשיא היומי שלהן אינו עולה על 10 ק"ג. אכן הופתעתי מהיחס הסלחני של בוקרי בית־זרע, ביודעי את התביעות שמציגים בזמננו למבכירות; כנראה שבוטחים כאן עדיין במבכירות, המפגרות בת-קופתן הראשונה, שייטיבו דרכן בתקופות הבאות. בשנת תשכ"ה נולדו בס"ה 220 וולדות, אבל 17 מתו עם הלידה. בין הסיבות למקרי מוות אלה צויין גם המצב הבלתי תקין בסככה בימות החורף; המחסור בקש לריפוד גרם לכך שמרבץ הפרות היה מרופש ורטוב, ובמקרים של אי־נוכחות המטפלים בשעת ההמלטה, וודאי שנחנקו אילו וולדות. מבין 203 הוולדות שנולדו חיים נפסדו בתקופת היינקות ולאחריה 5 עגלות ו־15 עגלים. הוזכר כבר בסקירתו של משה שהסיבה העיקרית לכך היתה קדחת הקרציות. מעניין לציין שהעגלים שמתו, רובם היו משוכנים בתא אחד שהיה מרופד בקש נגוע קרציות.

מהחוך נקנו בתשכ"ה 41 עגלים ו־20 מבכיר-רות הרות ופרות. אפשר, איפוא, לסכם את הת-נועה בעדר בית־זרע בתשכ"ה כדלקמן:

סוגי הבקר	בתחילת השנה	בסוף השנה	בממוצע שנתי
פרות	171	188	187
עגלות מכל הגילים	172	204	202
עגלים	163	122	145

מהמרבק נמכרו בתשכ"ה 155 עגלים; רובם בגיל 13-14 חודש, כשמשקלם במכירה נע בין 400 ל־500 ק"ג. אין בוקרי בית־זרע מוציאים השוקה עגלים בטרם הגיעו לגיל הנ"ל, אף כש־מבחינים בעגל זה או אחר שהוא מפגר בגדילה ובהתפתחותו לעומת הממוצע. לא נהוגה שקילה של העגלים כדי לוודא קצב גדילתם, כיוון שזה כרוך בעבודה נוספת וכן נוכחו שאי־השקט

את העגלים שבמרבק אובסים כפי המקובל, אלא שמגבילים את מנת המזון המרוכז ל-6 ק"ג ביום, לכל היותר. תערובת המרבק מכילה 50% שעורה, 20% תירס, 10% כוספה, 10% סובין, 8% פולפה ו-2% מלחים. העגלות, עד להזרעה, מקבלות 4-3 ק"ג מ"מ. מזריעים אותן בגילים של 13-14-15 חודש. אחרי ההזרעה, בעונות של שפע במספוא גס, מפחיתים מנת המ"מ ורק בחור-שי ה"הכנה" מגדילים אותה ל-4 ק"ג; מנת המס-פוא הגס בתקופת ההכנה — 3 יח"מ. לפרות בהכ-נה מגישים 5 ק"ג מ"מ+3 יח"מ מספוא גס. תע-רובת המזון המרוכז לפרות מכילה 50% שעורה, 20% סובין, 18-20% כוספות, 8% פולפה ומלחים. כאמור, מתאימים מדי פעם את הרכב התערובת למנת המספוא הגס. המנה המאקסימאלית של מ"מ לפרה — 12 ק"ג.

המבנים

הסככות הרגילות משמשות לשיכון הפרות. לעגלות היונקות יש סככה מרווחת שמידות הרר-חב שלהן אינן נופלות מאלה שבסככות לפרות. הוסבר לי שמרחב התנועה המרווח בתאים שבס-ככה זו משפיע לטובה על בני-הבקר הרכים. מובן שמקפידים על ריפוד בשפע כדי שהמרבץ יהיה תמיד יבש. את הפרות הקרובות להמלטה מרכזים בבנין מיוחד, סככה קטנה מ"הימים ההם", עם חצר צמודה לה, אבל אין עדיין תא מיוחד לפרה היולדת והלידות מתקיימות בסככה או אף בחצר. את מכון החליבה מטיפוס "שוט", עם 4 עמדות בכל צד, הפכו ל"שידרת דג" עם 6 עמדות מכל צד, לפי ה"פאטאנט" של עין-שמר. אין אובסים מ"מ במכון החליבה, אבל מת-כוונים להתקין את המיכלים ולחלק את המ"מ גם בשעת החליבה.

את עגלי המרבק מחזיקים לע"ע בסככות הרגילות, ואינם שבעים רצון מזה משום שקשה לקיים בהן מרבץ יבש מחמת המחסור בחומרי ריפוד. בונים עכשיו סככה מיוחדת "חדשה", בה ישוכנו עגלי המרבק על רצפות-חריצים והזבל הנוזלי יצטבר במיכל בטון שמתחת לריצפה. מובן שיהיו זקוקים גם למיתקני השאיבה של הזבל הנוזלי ולפיזורו. הסככה מתוכננת ל-96

וכפי שנמסר לי, אין גם סיכויים שיחזור ויתפוס מקום בעל ערך בעתיד: הסיבה לכך — חוסר שטחים מתאימים לגידולו. ראויה לציון עובדת הופעתו של התחמיץ באיזור עמק-הירדן. כנראה שרק תחמיץ התירס יתבסס ביסוס של ממש בתפריט כיון שבתחמיץ השיבולת-שועל מאסו הפרות ואין נטיה מצד הבוקרים להמשיך בהת-קנתו.

תערובת המזון המרוכז מכינים במשק, ואין נטיה להיזקק לכופתיות, כיון שקיים במשק מיתקן מסודר להכנת התערובת; כן מחשיבים את האפשרות להתאים מדי פעם את הרכב התע-רובת למנת המספוא הגס, מה שאין כן כשנאל-צים להשתמש בתערובת סטנדרטית (כופתיות), הבאה מהחוץ. מחיר ק"ג תערובת נע בגבולות 21-22 אגורה. בעונת השפע של אספסת מתקינים תערובת שמכילה כ-10% חלבון.

את השחת מגישים בכל ימות השנה; המנה הרגילה — 2½-3 ק"ג ובימות הגשמים, כשאין אפשרות להגיש מספוא ירוק — מכפילים את מנת השחת.

ביצוע החזנה

הוולדות הרכים מקבלים את חלב האם בשבוע הראשון לימי חייהם, כשהם מוחזקים בסככה מיוחדת, בכלובים אינדיבידואליים, מרוחקים זה מזה, לשם מניעת מגע ביניהם. אחרי זה הם מועברים לסככת עגלות מרווחת, משוכנים בקבר-צות של 16-20 ראש, בתאים גדולים וניזונים במילקיוויט עד לגמילה בגיל של 3 חדשים. כנ-הוג בכל המשקים, מגישים גם כאן את המזון המרוכז והמספוא הגס ללא הגבלה עד לגיל של 5 חדשים. בגיל זה מפרידים בין העגלים והעגלות. אחרי הגמילה מגבילים את מנת המ"מ ל-4 ק"ג ביום. התערובת ליונקים מרכיבים כדלקמן (ב-%) :

שעורה	40	אבקת מי-גבינה	5
תירס	10	פולפה	4
כוספות	18	ד. ס. פ.	2
סובין	20	אבקת ויטמינים	1

זבלן-רפדן. המגיש גם עזרה בחליבה. בעבר היו קשיים בעבודת החליבה מחמת אי-ההתמדה של העובדים בתפקיד זה. הבעיות המדאיות את העובדים, הן: המחסור במספוא גס, מחלות עטין, פחיתת השומן בחלב, מחסור בחומרי ריפוד והירידות בתנובות השיא היומיות, שהן קשות באופן מיוחד בפברואר ובאפריל.

סיכום

בעברי בסככות נתרשמתי יפה ממצבן הגופני של כל הבהמות. גם הפרות העומדות בשיא התנובה, 30 ק"ג ולמעלה מזה, אינן נראות דקות-בשר ומדולדלות, אם כי מנות המ"מ המאק" סימאליות הן בגבולות 12 ק"ג. נוכחתי שהפרות אוכלות בתאבון את המספוא הירוק וזוהי, כנראה, תוצאה מסדרי הזנה נאותים וקביעת רווחים בין ארוחה לארוחה. הבהמות נראו גם נקיות למדי בעונה זו, אם כי יש הכרח לחסוך בחומרי ריפוד. עובדי הענף שואפים להרחיב את הענף והם מוכנים לשאת בעול הזה ויש לברכם שיוכו בסיוע המתאים מצד הנהלת המשק. בבואם לפתור את הבעיות שעדיין מטרידות, אשר החר שובה ביניהן היא — הרחבת מקורות המספוא במשק.

הערה: לאחר סידור רשימתי על בית-זרע בדפוס קיבלתי שורות אלה מהח' ישעיה: "כל השנים הננו מקפידים לא "לעבור" על תקציב ההזנה; לכל היותר ההעברה מגיעה ל-2%. האם נהגנו נכון? והנה אפי תעה: אחד החברים שלנו, העובד במחלקה הכלכלית של הקיבוץ הארצי מסר לנו שהרפת שלנו, בעלת התנובה הממוצעת של 5000 ק"ג, אינה נופלת בריור חיותה מהעדרים בעלי תנובה של 7000 ק"ג, ובמקרים מסויימים אף עולה עליהם. למסקנה זו הוא הגיע לגבי שנת תשכ"ד. לשנת תשכ"ה, טרם נערך המאון".

דגניה ב'

במשק זה הייתי נתון להדרכתו הבלבדית של אחד הצעירים, הלוא הוא הח' מלאכי כץ. הצלחתי לומר שלום לשרה ולאה הוותיקות, החלפתי משפטים אחדים עם שניאור, זה עמוד התווך של הענף במשך עשרות שנים, שעזבהו רק לפני זמן קצר. כיום, אין רישומם של הוותיקים ניכר עוד בענף, ורק שושנה האפט ממשיכה להושיט

עגלים, לגיליהם השונים, ואף על פי שההשקעה במיבנה זה היא "נכבדה" מאוד, הרי מניחים שהיא כדאית משני טעמים אלה: (1) היא תחסוך בחומרי ריפוד; (2) מניחים שצמצום אפשרויות התנועה של העגלים ורביצתם על רצפה קשה ימנע השתמנות העגלים בתקופת הגמירה של הפיטום. לדברי הח' ישעיה שן קיים חשש של השתמנות יתרה בגיל שבין 12 ל-15 חודש, ומי כיוון שהחליטו במשק להחזיק את העגלים עד לגיל של 15 חודש, כדי להוציאם לשוק במשקל של 500 ק"ג, הרי עלולה להיגרם פחיתת במ-חירם (לכל ק"ג משקל חי) אם אמנם ישימו יתר על המידה.

נודמן לי לראות תיקון נאה לעונת הגשמים: הגגות צויידו במרזבים טובים מהם מוזרמים מי-הגשמים בצינורות מיוחדים הרחק מחוץ לחצרות שליד המבנים; תיקון הראוי לחיקוי. את המספוא הירוק והתחמיצים מחלקים אור-טומאטית באמצעות המיכליות הנגררות ע"י טרקטור. עגלה אחת כזו הובאה מארצות-הברית ועוד אחת, מאותו טיפוס, הורכבה במשק. את התחמיץ מתקינים בחפירות (בונקרים), בעלות תפוסה של 700 טונות.

חומרי ריפוד

זוהי שאלה חמורה לגבי משקי עמק-הירדן. שדות פלחה אין עוד לרשותם בקירבת המשק ויש לקנות הכל מהחוץ. פרט למעט הקש שאפשר לאסוף בשטחי פלחה המצומצמים, המרוחקים כ-25 קילומטר מהמשק. בבית-זרע נעזרו ונעזרים בקליפות כותנה, אבל המקורות לחומר ריפוד זה מועטים הם ונאלצים להשתמש בקש העולה ביוקר, ועלול גם להחדיר מחלות הקדחת, כפי שקרה בשנים האחרונות. אין עדיין תכנית בבית-זרע לצייד גם את המבנים הקיימים ברצ-פות-חריצים, אבל הבעיה מחריפה גם מטעם נוסף, כי גם במשקי עמק-הירדן האינטנסיביים אין עוד שימוש נוח בזבל האורגני, ההולך ומת-רבה עם הרחבת ענף הבקר.

צוות העובדים

כיום הגיעו לצוות יציב, המונה 8 חברים, ובנוסף עליהם — עוד עובד אחד בתפקיד של

12	אי־התעברות
2	המלטה קשה
2	דלקת עטין
1	פטמות סתומות
11	בירור
1	כלבת
29	ס"ה

מספר ההמלטות היה 262, אולם מספר הוולדות החיים היה רק 254, כיוון ש־8 וולדות מתו בזמן הלידה, או נולדו מתים. במשך השבועיים הראשונים לחיי העגלות־עגלים נפסדו ממחלות של־שול 13 ראש, ועד הגמילה מתו ונשחטו 11 וול־דית נוספים שחלו בשלשול ובדלקת הריאות. ההפסד בוולדות הסתכם איפוא בס"ה 32 ראש. הפחת בשגר בגיל שלאחר הגמילה הוא מינימאלי ונע בין 1 ל־2% לכל היותר.

בדגניה ב' נהוג מלפני שנים לקנות עגלי־מרבק מהחזן. בשנת תשכ"ה נקנו בס"ה 62 עגלים, לעומת 196 עגלים בתשכ"ד; קיימת איפוא מגמה לצמצם את רכישת העגלים מהחזן, וזה — מחשש העברת מחלות. לעתים קונים למרבק גם עגלים בגיל מבוגר יותר, לאו דווקא בגיל של שבוע, כשמחירים נוח מחמת פיגור־מה בגדילתם ובהת־פטמותם. הסביר לי מלאכי שעגלים כאלה, שרוֹר־נם בא להם בעיקר מחמת הזנחות בטיפול ובהזנה, ולא בגלל בריאות לקויה, מוסיפים על משקל גופם בקצב מוחש ביותר, ובגמר הפיטום אין הם נופלים מאלה שניזונו משך כל תקופת קיומם בצורה האינטנסיבית הנהוגה במרבקים שבארץ. ההכנסה הנקיה מהעיסוק בעגלים אלה, אף היא אינה קטנה מזו שמקבלים מעגלים שרוכשים בגיל שבוע. מובן מאליו שדרושה טביעת־עין טובה בעת רכישת עגלים מסוג זה למרבק, וכן כשרון מסויים לעמוד על המיקח.

את עגלי המרבק נוטים לפטם עד הגיל של 15 חודש ולהוציאם השוקה במשקל של 500 ק"ג. בשנת תשכ"ה נמכרו בס"ה 337 עגלים.

בממוצע שנתי עמדו בעדר 229 פרה, 208 עגלות מכל הגילים ו־276 עגלים. לתחילת תשכ"ו נמצאו בעדר 213 פרות, 217 עגלות ו־155 עגלים. מן הראוי להזכיר בהזדמנות זו שעדר דגניה

את עזרתה, פה ושם, בהתאם ליכולתה וכוח־תיה.

מהפגישה עם הח' מלאכי נתרשמתי שיתכן ונזדמן לי הפעם לדון בשאלות הענף עם אבט־פוס של בוקר שהכשיר את עצמו באופן מיוחד לתפקיד זה למען המשק הקיבוצי. החבר הזה, לאחר עבודה במשך שנים אחדות במשק, השתלם בענפי החקלאות ובאופן מיוחד בענף הבקר בקורסים שליד הפקולטה ברחובות וחזר לעבודה כמרכז הענף. מורגשות היו בהסברותיו ובתשרו־בותיו נעימות כלכליות, בצידם של הבעיות המקצועיות, שהוארו מדי פעם מנקודת־ראות תאור־טית־מדעית. יתכן שבוקר מטיפוסו של הח' מלאכי ייגדר ויתפתח בשנות הפעולה הראשונות למעשים נועזים ולמהפכנות מסויימת, שאינם הול־מים את תנאי המשק למעשה, אולם, במרוצת השנים, בהתמידו בתפקידו, וודאי שילמד מהני־סיון כיצד לאזן בין ההלכה והמעשה בביצוע ההזנה. המימשק וכו' לשם הבטחת המהלך התקין, הבריא מכל הבחינות, של מכלול כל הפעולות בענף.

אביא להלן את העובדות כפי שנמסרו לי, ולפעמים אמסור את דבריו של מלאכי, כפי שיצאו מפיו.

העדר והתנועה בו

בתחילת תשכ"ה עמדו בעדר 193 פרות! יצאו במשך השנה, מתוך אלה — 48; הסיבות ליציאה היו כדלקמן:

6	דלקות עטין
11	אי־התעברות
8	הפלות
4	המלטה קשה
16	בירור
2	גוף זר
1	חליבה קשה
48	ס"ה

במשך שנת תשכ"ה המליטו 89 מבכירות; מהן יצאו תוך אותה שנה 29. סיבות היציאה היו אלה:

קינים מ־33 ק"ג אבקה; המהילה היא איפוא לפי היחס של 8:1.

עד לגיל של 3 חודשים מקבלים בני־הבקר תערובת מיוחדת שהרכבה הוא כדלקמן:

50% קמח מי־גבינה
30% כוספה סויה
20% כוספה פשתן
תוספת מלחים ומינרלים

כשהבעתי את ספקותי לגבי תכליתיות תערובת זו ובייחוד לגבי טעימותה, נעניתי שיתרונה הוא בהספקה זולה של אנרגיה באמצעות אבקת מי־גבינה; אודה שלא שוכנעתי, ונחכה לתוצאות הניסיון הזה. את התערובת הזו, וכן שאר סוגי התערובות, מתקינים במשק. את מנות המ"מ אין מגבילים, כמובן, בגיל הרך. העגלות שבגיל ההזרעה מקבלות מ־3 עד 5 ק"ג מ"מ, לפי המצב הגופני. לאחר ההזרעה, כשנקבעת ההתעברות, מפחיתים את מנת המ"מ ל־1.5 ק"ג. בחודש השמיני של הריון מגדילים את מנת המ"מ ל־2 ק"ג ורק ב־2-3 שבועות שלפני ההמלטה מגישים את מנת ההכנה של 4-3 ק"ג מ"מ.

שיטה זו של הזנת העגלות הונהגה רק השנה, כיוון שנוכחו שעגלות שמנות מדי בהמלטה מקי שות ללדת ויש גם חשש לאבדן וולדות. הזרעת העגלות היא לפי המקובל באיזור כולו — יילודות הסתיו וראשית החורף מוזרעות בגיל של 15 חודש ויילודות סוף העונה — בגיל של שנה, תוך הקפדה על הזנתן האינטנסיבית יותר גם בתקופת ההריון.

עגלי המרבק מקבלים את המ"מ ללא הגבלה עד הגיעם לצריכה של 6 ק"ג ביום, וזוהי מנת המאקסימום, עד להוצאתם לשוק. מלאכי מפרש את שיטתו זו. שהיא שונה במקצת מהנהוגה במשקים אחרים, במלים אלה: „עד לגיל של 10 חודשים, כל מזונותיו של העגל מניצלים לגדילה, בגיל מאוחר יותר, מגדילים את המנה, מופנה חלק ניכר מהמזון להשמנה, ובזאת איני מעוניין כל עיקר“. העגלים מקבלים כמובן, גם מזון ירוק ועסיסי, בהתאם לעונה (אספסת או תחמיץ תירס) וכן 2-1.5 ק"ג שחת. כששאלתי על השימוש בהורמונים נאמר לי שהיתה אמנם הפסקה במשך

ב' הינו למעשה „חדש“ ולהיקפו הנוכחי הוא הגיע תוך 18 השנים האחרונות. כידוע, הושמד עדר הבקר כמעט כולו במלחמת הקוממיות, כשר הסורים הפגינו את המשק בכיוון מבני הרפת בעיקר. לשם כינון העדר נרכשו עגלות ממקומות שונים בארץ וכן „הוברחו“ מסוריה פרות ומבכרי רות דמשקאיות. כשמסתכלים בעדר כיום ומעיין נים בהישגיו, הרי מתקבל הרושם ששיקומו היה מוצלח ומהיר, ויש לזקוף זאת בעיקר להתמדתו ולמסירותו של שניאור, שהשקיע הרבה יומה וכשרון במפעל זה. הוא רשאי איפוא להתברך בכך ש„הוריש“ לממשיכים ולבאים אחריו עדר בעל רמה נאה למדי.

הגיל הממוצע של הפרות עמד בתחילת תשכ"ה על 4 ש' ו־8 חודשים ובסופה של השנה „הזדקן“ עדר הפרות עד ל־5 שנים.

ה הזנה

בהזנת הוולדות הרכים השתלטה גם כאן השיטה החדשה: ב־3 הימים הראשונים — קולוסטריום ב־3 ארוחות ביום ואחרי זה — תחליף חלב. בימי המעבר מהקולוסטריום למשקה התחליף, מגמיעים 3 פעמים ביום וביום ה־6 לחיי העגלה עוברים ל־2 ארוחות. גומלים בגיל של 8 שבועות. המנות היומיות של המשקה עולות מ־4 עד ל־7 ליטר בשבוע הרביעי ואחרי זה יורדות, מדי שבוע בליטר אחד, עד ל־4 ליטר בשבוע ה־7. בשבוע הגמילה (ה־8) מגמיעים בארוחה אחת 2 ליטר בס"ה.

בתקופת הקולוסטריום משוכנים הוולדות בכ־לובים אינדיבידואליים עם ריצפת רשת, ללא ריפוד. לדעתו של מלאכי יש יתרון לכלובים ללא ריפוד, כיוון שזה מאפשר להבחין על נקלה במצב הפרש של הרך הנולד. את הכלובים מחטרים באש. באין וולד אחד למשנהו, כששאלתי על „הצרות“ בתקופת היינקות נעניתי שבדרך כלל בתקופה הראשונה של העונה, ב־100 ההמר לטות הראשונות (ספטמבר-נובמבר), כמעט שאין צרות, אולם בעונה שאחריה מופיעות התיקלות מחמת מזג האוויר, צפיפות בתאים המשרתים, ועומס העבודה על המטפל ביונקים.

בס"ה מגמיעים כ־265 ליטר תחליף־חלב שמת-

שנים אחדות. אבל בשנה האחרונה חזרו לשיטת ההירמון. תדלו גם כאן לשקול את העגלים לעתים מזומנות מחשש של פגיעה בהוספת משקל הגוף בעקב ההתרוצצות וההתרגשות. מלאכי אף צייד אותי באסמכתא, שמן הראוי להביאה לידיעת הפטמים שלנו.

השפעת השקילה על תוספת המשקל

תוספת משקל	תוצאות שקילה ב־2.11.65 ק"ג	תוצאות שקילה ב־5.11.65 ק"ג	הפרש ± ק"ג
20833	445	434	- 11
20828	485	479	- 6
20835	550	540	- 10
18876	575	571	- 4
21254	400	390	- 10
18926	476	470	- 6
בלי מספר	500	493	- 7

יש להניח שההפרעה בגדילה חולפת ועוברת כעבור מספר ימים אבל אין להתעלם מעצם העובדה של פחיתת המשקל, או של קפיאה בעליית משקל הגוף בעקב תהליך השקילה. בדרך כלל אין מתאוננים בדגניה ב' על קצב הגדילה וההתפטמות של העגלים; כבר הוזכר לעיל שמשקל השייוק בגיל של 15 חודש הוא בגבולות 500 ק"ג, אך יתכן שאפשר היה להגיע למשקל גדול יותר אילו היו מקפידים על מירבץ יבש יותר (חוסכים בחימרי ריפוד מחמת מחירם הגבוה). לפי תחשיביו של מלאכי, כדאי גם כיום, כש־מחיר העגל בגיל של שבוע הוא 420 ל"י, לרכוש עגלים מהחוץ ולגדל אותם עד הגיל של 15 חודש, אם כי עיסקה זו כרוכה גם בהפסדים מסוימים מחמת תמותה.

בהזנת הפרות נוהגים כמקובל ברוב המשקים פרט לרתיעה מ"הכנה" גדושה. מנת ההכנה לפ־רות מצטרפת מ־3 4.5 ק"ג מ"מ (לפי מצב הגוף), 2.5 יח"מ מספוא ירוק ועוד 1 1.5 יח"מ שחת. אחרי ההמלטה מקבלות כל הפרות 6 7 ק"ג מ"מ במכון החליבה ועוד שתי ארוחות של מ"מ בסככה. רוב הפרות, בשיא ההנבה, אינן מקבלות

למעלה מ־15 ק"ג מ"מ ורק יחידות. יתכן וצורכות כ־20 ק"ג.

תצורות המזון בתשכ"ה הסתכמה כדלקמן (בטונות):
מזון מרוכו:

לפרות	817
לעגלות	264
לעגלים	472
ס"ה מזון מרוכו	1553
שחת אספסת	520
שחת בקיה־דגן	330
אספסת ירוקה	964
סלק מספוא	1050
תחמיץ תירס	400
קליפות תפוזים	307

התנובה

תפוקת החלב בתשכ"ה הסתכמה ב־1,375,000 ליטרים ולפי זה יוצא שהתנובה הממוצעת לפרה בשנה זו היתה 5985 ליטר. היו כבר שנים עם תנובות ממוצעות של 6300 ק"ג, אבל בדרך כלל נעה התנובה הממוצעת בין 5700 ל־6000 ק"ג. מתכונת השומן בחלב נעה בין 3.1% ל־2.8% בעונת ההנבה העיקרית שבין נובמבר ליוני, ורק בעונת יולי־אוקטובר עלה אחוז השומן ל־3.4-3.6, כשרוב הפרות התקרבו לייבוש. מודאגים מבעיית חסר השומן, אולם מלאכי מאמין שמסתמן כאילו פתרון לטובה על ידי תיבול המזון באבקת סודה וכדומה. הוא עומד לבצע ניסוי בכיוון זה. ואני מצידו, לא התאפקתי והבעתי את ספקותי בתר עלת ה"תיקון" הזה.

המכנים

מכון החליבה שונה והוגדל לשידרת־דג עם 9 עמדות לכל צד. מהניסיון עד עתה, שבעים רצון למדי ומביעים השערה שגם מחלות עטין פחתו מסיבה זו. הבעיה העיקרית שמעסיקה כיום את אנשי דגניה ב' — זהו ריצוף הסככות. בס־ככות היונקים יש כבר רצפות־חריצים עשויות עץ, אולם קיימת תשאפה לשנות את המצב אף בסככות הפרות. הסיבות העיקריות לכך, לדברי מלאכי, הן: (1) יוקר הקש המשמש לריפוד

מכון החליבה החדש בדגניה ב'

ישנם 5 וותיקים; אחד הוותיקים הוא שכיר שעובד בדגניה ב' זה 15 שנה; הוותק של 3 בני גילם של מלאכי הוא 4-3 שנים; שאר העובדים הם טירונים, הממלאים חובת ה"תור" בעבודת הרפת, וכן נחלאים. יש סיכוי שמבין הצעירים יהקשרו אחדים לעבודה קבועה בענף.

שונות

מחלות. דלקות עטין נתמעטו בשיעור ניכר בשנה האחרונה. מייחסים זאת, כאמור, לחליבה במכון החדש וכן להקפדה על מירבץ יבש ונוח לפרות בסככות, בעונת החורף בעיקר. מלאכי הצביע באופן מיוחד על עובדה זו בציינו שבש"ג ניס, כשהריפוד היה בלתי מספיק ובלתי תקין, אירעו דלקות עטין בשפע. על העקרות אין מתאוננים באופן מיוחד, אם כי בשנת תשכ"ה הוצאו מהעדר מחמת אי-התעברות 11 פרות ו-12 מבי כירות לאחר המלטתן הראשונה. יתכן שהיציאה של כל אלה לא היתה מחמת אי-התעברות לבד,

שיש לקנות רובו ככולו מהחוץ (מצטרף גם החשש בפני הכנסת קרציות); (2) הקושי בניי צול תכליתי של הובל האורגאני, ההולך ומתרחב עם הגדלת העדר. מכירים בעובדה שסידור רצפות-חריצים כרוך בהשקעה של 300 ל"י לפחות לכל ראש, ובכל זאת גוברת הנטייה לבצע זאת תוך השנים הקרובות. מלאכי הצביע על יתרון נוסף שהוא מצפה לו מהתקנת רצפות חד-ריצים, והוא — האפשרות להעניק לפרות בימות החמה מקלחות בתוך הסככה, בנוסף למקלחות שהן מקבלות בחצר ההמתנה שליד מכון החליבה. באשר לאפקטיביות הובל הנוזלי אין עדיין דיעה מסכמת והבעיה עומדת להתברר בניסויים מיוחדים בתנאי עמק הירדן.

העבודה וצוות העובדים

בתשכ"ה הושקעו בס"ה 4088 ימי עבודה. מספר ימי העבודה לפרה — 13.7 (בקירוב); לעגלה — 2.25 ולעגל — 1.7. מבין העובדים

יים עם תכשירים שונים לשם העלאת השומן, ואין הן מעודדות כל עיקר; עוד ידובר בהרחבה בשאלת פחיתת השומן בתנאי המימשק וההזנה בארץ. ואשר למוזנות ליונקים, שגומלים בגיל הרך, הרי הוכח מניסויים רבים שדווקא גרגרי הדגנים, כגון שעורה, ש"ש ותירס וכן סובין — הם המתאימים ביותר לגרוי התיאבון של הוול-דות הרכים, והודות להם גדלה צריכת המזון המ-רוכז בקצב מהיר ביותר; וזוהי הלא המטרה העיקרית, כשמעוניינים בקיצור תקופת ההגמעה. נהניתי מאוד מהפגישה עם בוקר צעיר מטי-פוסו של הח' מלאכי, אך הנני שותף לדאגתו: לצוות עובדים קבוע, מסור ומתמיד בתפקידו, כי הענף בהיקפו הנוכחי כבר זקוק ל-12-13 עובדים מלאים, והרי גם בדגניה ב' מעוניינים בהרחבה נוספת של העדר.

כנרת

בביקורי בכנרת הינחה אותי בסיוור הח' מאיר 019, אחד הוותיקים ששומר אימונים לענף עד היום. מהסברותיו והערותיו נתרשמתי שהוא טרם השלים עם הלכידה הרוח ה"מודרניים" במימשק הענף; הוא עודנו מחזיק בדעה שעדר בעל תנור בה ממוצעת של 5000 ליטר עשוי להיות ראני-טאבילי במידה לא פחותה, ואף במידה גדולה יותר, מעדר בעל תנובה ממוצעת של 7000 ליטר, אם שוקדים על מימשק תקין ומונעים בזבוז מוזר-נות; כן אין הוא מהיר ופזיז בפסילת פרות, בין אם מחמת חולי עטין, או בגלל תנובה צנועה, ו"שמרנותו" המיוחדת מתגלה ביחסו למספוא הגס המשקי, בהיותו מאמין גדול בערכן של האספסת, השחת וכו' בתפריט המזון של הפרות. מאיר הציגני בפני הדור הצעיר של הבוקרים ומהשיחות איתם נתרשמתי שדבק בהם משהו מהמסורת של הוותיקים. לאחר עיון ברשימות שונות והסתכלות, אמנם חטופה, בבקר ובמבנים אנסה למסור להלן את הרשמים והעובדות שהע-ליתי.

העדר והתנועה בו

בכנרת, כבמשקים קיבוציים אחרים, שולטת המגמה להגדיל את עדר הפרות ולהרחיב את

אלא שברשימות לא צוינו הסיבות הנוספות. בבני-בקר נגרמו בעבר אבידות קשות בגלל מחלות שילשול ודלקת הריאות, אולם מקווים להתגבר על תקלות אלה ע"י סידורים מתאימים וכן ע"י הוספת מטפל ביונקים בעונת השיא של ההמלטות.

כששאלתי על עקרונות ה"בירור" בעדר נא-מר לי שהוצאת פרה או מבכירה מטעמי בירור היא לא תמיד אך ורק מחמת תנובה ירודה, והדברים ידועים. אפילו נגזר דינה של פרה ל-ציאה, מחזיקים בה כל עוד היא מגיבה כ-10 ליטר ליום, כי למעשה אין מחסור לעת עתה בשיכון והתמורה עבור 10 ליטרים של חלב מכסה את ההוצאה למזון ואף מותרת משהו לכיסוי שכר העבודה, כשאין החזקתה מכביד על צוות העובדים, העסוק באותו זמן בלאור הכי-מדאיות במידת-מה ההפלות, אך קשה לעי-מוד בכל המקרים על הסיבות, ויתכן ש"מיכסה" כזו של הפלות היא בבחינת צרה "נורמאלית" בתנאי מימשק אינטנסיבי של הענף.

סיכום

לפני היפרדי מהח' מלאכי שאלתי מה הן הבעיות העיקריות שמעסיקות את עובדי הענף; התשובה היתה: צוות עובדים קבוע, המוכן לשאת בעול הענף בהתמדה! מהסתכלותי בעדר התר-שמתי גם פה מהמראה הטוב של הבהמות. כן נוכחתי בעירנותו של מרכז הענף לגבי כל הבעי-יות וחתיירתו להקל ככל האפשר על ביצוע הע-בודות ואירגונן התכליתי. אינני בטוח שהפתרון הרצוי ביותר בשאלת הרפד והזבל האורגאני הוא בהתקנת רצפות תחריצים בכל המבנים; מן הראוי היה לבקש דרכים זולות יותר, בטרם יוחלט על השקעות כה כבדות שיעמיסו הוצאות שוטפות נכבדות למדי (ריבית, פחת וכו') על הייצור.

ארשה לעצמי להביע את דעתי בשאלת ניי-סויים בהזנה שהח' מלאכי יוזם לשם תיקון אחוז השומן בחלב והעשרת תערובת היונקים באבקת מי-חלב: נראה לי שמוטב להימנע, בתנאי המשק הרגיל ("בתנאי שדה"), מחידושים כגון אלה שהזכרו לעיל. נודמן לי לעיין בתוצאות הניסור

עד לגיל של 4 חודשים, תערוכת מיוחדת המכילה גם 2.5% אבקת חלב רזה.

כשהעגלות מגיעות לגיל של 6 חודשים מעבירים אותן לסככות עם רפד עמוק, שם הן נשארות עד לתקופת „ההכנה” שלפני ההמלטה, כלומר — עד הגיען להריון של 7-6 חודשים, ואז הן עוברות לסככות הפרות.

עם העברת העגלות בגיל של 6 חודשים לסככה עם הרפד העמוק, הן מקבלות כ־4 ק"ג מזון מרוכז. בגיל של 8 חודשים מצמצמים את מנת המ"מ ל־2 ק"ג ועליה עומדים עד „להכנה”. גוסף ל־2 ק"ג מ"מ מקבלות העגלות מספוא ירוק ושחת, ובעונות השפע של ירק אין אובסים אר תן בשחת וסומכים על קש הריפוד שיספק להן את המספוא הגס היבש להשבעה.

את העגלות מזריעים בגילים שבין 12 ל־15 חודש; ולא רק הגיל קובע את מועד ההזרעה, שמים לב גם למצב הגופני ולקצב ההתפתחות, וקורה שדוחים את ההזרעה מחמת פיגור בגדרי לה. בדרך כלל אין מתאוננים על קשיים בהתעברות העגלות ומקרי עקרות בקרב אלה הינם נדירים. בהסתכלי בעגלות האלה נתרשמי מהמראה הטוב שלהן ומהתפתחותן, אם כי מנת המזון המרוכז, החל מגיל של 8 חודשים ועד לשלב ההכנה, תיראה וודאי „בימינו” כבלתי מספיקה.

מנת המזון המרוכז לפרות החולבות אינה עולה בדרך כלל על 12 ק"ג ורק המניבות למעלה מ־33 ק"ג ביום זוכות במנת מ"מ מאקסימאלית בת 14 ק"ג. מנת המספוא הגס של החולבות היא בגבולות 4-4.5 יח"מ, אולם בעונות השפע של מספוא ירוק אובסים גם 5.5-6 יח"מ, מבלי לחשוש לפחיתת התנובה.

את תערוכות המ"מ מכינים במשק הפרות, בשבועות הראשונים שאחר ההמלטה, עד להסתגלותן לצריכת מלוא המנה של המספוא הגס, גיוונות בתערוכת המכילה 15% חלבון. אחרי תקופת „הרצה” זו מגישים תערוכת עם 10% חלבון. בהתחשב בכך שהאספסת הירוקה מהווה את מנת המספוא הירוק העיקרית במשך כל חודשי השנה כמעט, את האספסת מחלקים פעמיים ביום ומסתבר שהחלוקה הנבונה של הארור

ייעור החלב, מאמינים כאן שייצור החלב אינו פחות ראנטאבילי מאשר גידול העגלים לבקר.

בתחילת תשכ"ה נמצאו בעדר 234 פרה; יצאו מבין אלה, במשך השנה 27 בגלל סיבות אלה: 17 מחמת אי־התעברות ו־10 בגלל מחלות עטין. שיעור יציאה של 11.5% נראה בעיני כאחד הנמוכים ביותר בעדרי הארץ. במשך השנה המליטו 65 מבכירות, ותוך אותה שנה יצאו מבין אלה 8 — מחציתן מסיבת אי־התעברות ומחציתן בגלל מחלות עטניים ובירור. בתחילת תשכ"ו מנה איפוא עדר הפרות 264 ראש, ויוצא שהוא גדל ב־30 פרה.

מספר ההמלטות בתשכ"ה היה 295, כ־10% מהולדות נולדו מתים או מתו בשעת הלידה. במשך השנה מתו עד הגמילה 6 וולדות.

ההזנה

הזנת בני־הבקר, ב־3 הימים הראשונים, ימי הקולוסטרום, משוכנים הולדות בתאים אינדיבידואליים, בסככה מיוחדת. לכלובים אין רצפה והם מוקמים על ריצפת הבטון. מרפדים את הכר לוב בשפע של קש ולכל וולד מחליפים את הרפד כולו, לאחר שמחטאים את הכלוב עצמו ואת העמדה. נשאלתי ע"י המטפל בוולדות הרכים מהו הרפד המתאים ביותר לכלובים — קש או שבביעץ; חיויתי את דעתי לטובת הקש — למען ייחם לרך הנולד בימי חייו הראשונים.

אחרי הקולוסטרום מעבירים את הולדות לסככה אחרת, בה משוכנים הם בקבוצות בתאים מרווחים. החל מהשבוע הראשון מגמיעים את הולדות בתחליפי חלב. את העגלות גומלים בגיל של חודשיים: הן מקבלות בס"ה כ־200 ליטר תחליף חלב. את העגלים גומלים בגיל של 3 חודשיים; מנת המשקה שלהם היא 420 ליטר. בגיל הגמילה מגיעים העגלים למשקל של 120 ק"ג ומוכרים אותם אז לפטמים, הואיל ובכנרת אין מקיימים את ענף המרבק מחמת חוסר מבנים לשיכון.

העגלות, המשוכנות בסככות, מוחזקות עד הגיל של 5-6 חודשים על ריצפות חריצים, עשוי יות נסרי עץ. מזונן הוא — מזון מרוכז, שחת ומספוא ירוק ללא הגבלה. לעגלות אלה מגישים,

הכנתן והזנתן בזמן החליבה בוצעו כמתואר לעיל, ולא ראיתי ביניהן מדולדלות, על אף עמידתן הטובה בשיאי ההנבה.

צוות העובדים

בס"ה עסוקים בענף 11 איש; בכלל זה גם עובד שעיקר עיסוקו — הריפוד. הוותיק שבצוות הוא הח' מאיר פנס (40 שנה בענף!); שני עובדים הם בעלי וותק של 6 שנים; השאר, הם כמעט טירונים, בעלי וותק של 1-3 שנים. הקושי העיקרי הוא — חוסר יציבות בעובדי החליבה, והדבר משתקף גם במהלך התנובות במשך תקופת החליבה של פרות רבות. בחדר המזכירות שליד הסככה, היה באפשרותי להציץ ברשימות הפרות החולבות, בהן מרוכזות תוצאות הביקורת, ואמנם נוכחתי שמופיעות „הפתעות” לא נעימות מביקורת לביקורת. רואים זאת כתוצאה של חליבה בלתי תקינה; מקווים להתגבר על תקלה זו ע"י צירוף עובד מנוסה, ותיק בחליבה, למשרות החולבים.

עובדי הרפת משתפים פעולה עם עובדי המספוא; הם עוזרים בשעת הדחק בקציר המספוא וכן הם מבצעים את הובלת המספוא וחלוקתו לאורך האיבוסים.

שונות

מחלות. מתאוננים בעיקר על מחלות עטין. בשעת ביקורי נמצאו 4 פרות בטיפול, אולם הוגד לי שביאי העונה, בתקופת החורף, יש הכרח לטפל, בעת ובעונה אחת, ב-10 פרות חולות עטניים. על מחלות היונקים הולכים ומתגברים וזוקפים זאת לזכות עבודתו הקבועה של חבר מנוסה בטיפול בבני-בקר רכים. בחבנים לא חלו שינויים מהפכניים, פרט להגדלת מכון החליבה ל-12 עמדות בכל צד, בו יעבוד בעונת השיא צוות בן 4 חולבים. הגדלת עדר הפרות. אנשי כנרת מתכוונים להחיש את קצב הגדלת עדר הפרות ע"י גידול כל העגלות ויחד עם זה לנהוג מתינות בפסילה בעדר הפרות הקיים. כבר הוזכר לעיל שבתשכ"ה היה שיעור היציאה של פרות קטן ביותר, ואם תוכנסנה מדי שנה כל המבכירות לעדר, הרי

חות מקיימת תאבונן הטוב של הבהמות. נוכחתי בדבר, בראיתי את כל הפרות אצות אל האיבוס שנתמלא פעם שניה באספסת טריה.

מנת ה„הכנה” לפרות ולמבכירות מצטרפת מ-4 ק"ג מזון מרוכז וכ-4 יח"מ מספוא גס. ביום ביקורי, בתחילת נומבמבר, מנת המספוא הגס של הפרות שבהכנה היתה:

12 ק"ג אספסת

17 ק"ג תירס

3 ק"ג שחת

סוגי המספוא הגס הירוק העיקריים הם האספסת והתירס; גידולי העזר — סיטאריה ועשב סודאני. השחת היא מבקרה ואספסת. כמות השחת לפרה בשנה היא בגבולות טונה אחת. סלק-מספוא אין מגדלים השנה, כי לא נמצאו שטחים מתאימים.

מזינים גם תחמיץ של תירס. את הש"ש אין זורעים — לא לשחת ולא לתחמיץ. נתנסו בעבר בתחמיץ ש"ש ואין רוצים בו שוב, כי הפרות יבחנו בו. כמות התחמיץ שהכינו השנה היא 450 טונה — 350 טונות במגדל ו-100 טונות בחפירה. את המזון המרוכז מגישים בסככות, 2 פעמים ביממה. במכון החליבה אין סידורים לחלוקת המ"מ, ורק במכון המתודש יתקינו את המיכלים והאבורים לחלוקת המ"מ בשעת החליבה.

התנובה

בתשכ"ה יוצרו 1,470,000 ליטרים והתנובה הממוצעת לפרה בשנה הסתכמה ב-5366 ליטר. תנובות המבכירות, רובן מתנוודדות סביב 5000 ק"ג; יש, כמובן, גם בעלות שיאים שלמעלה מ-6000, אך אין מתייחסים בכנרת בחומרה גם לאלה שמסכמות את תנובתן הראשונה ב-3500—4000 ק"ג; אין מוציאים אותן מטעמי בירור ומאפשרים להן לעמוד במבחן, בתקופה השניה או השלישית. בתשכ"ה קרו אילו מקרי אונס בעגלות בגיל של 7-8 חודשים. לאחר ההמלטה, תנובותיהן היומיות התנוודדו סביב 8-10 ליטר, וגם את אלה לא הוציאו מהעדר, תוך תקווה שיגיעו לתנובות נורמאליות בהמלטות הבאות. ביום ביקורי נמצאו כבר למעלה מ-60 פרה בשלב החליבה שאחר המלטות ספטמבר-נוב;

הוגד לי שבגיל של 6-5 חודשים, אין נראים בהם עוד סימני רוזן, ואין הם נופלים עוד במראם ובהתפתחותם מאלו שגודלו על כמויות חלב גדולות יותר ונגמלו בגיל גבוה יותר. נתרשמתי טוב מ"רוח הלחימה" של הצוות להבטחת מנת-מינימום של מספוא גם בתפריט הכללי, הנראית כמעט אנאכרונית (מיושנת) במערך המימשק "המתקדם" של הענף, וודאי לא אטעה אם אומר שחלקו של הח' מאיר פנס בהישג זה אינו מבוטל כל עיקר.

סידרי העבודה והשיכון נראו מתוקנים ותכ" ליתיים למדי, אך מדאיגה שאלת יוקר חומרי הריפוד והחשש לאי-ניצול הזבל האורגאני, ההולך ומתרבה. כברבים מהמשקים בימינו קיימת גם כאן בעיית צוות החולבים המנוסים והמתמידים, אך יש לציין בשמחה את עובדת התגבשותו של צוות עובדים צעיר שקושר את עתידו בענף, מגלה עירנות והבנה לגבי הבעיות שמופיעות וחותר לפתרונן.

ברכת מזל-טוב
שלוחה למשפחת אורי יטבת
להולדת טל
התאחדות מגדלי בקר

תופיע בקרוב בעיית חוסר שיכון לפרות הנוספות, דבר שיחייב השקעה כבדה במבנים. חיוויתי את דעתי שבתנאים הקיימים של דרישה רבה למבכירות הרות ומחירן הטוב בשוק, כדאי להם לבוקרי כנרת להפריש חלק מסוים של מבכירות לשוק, כדי לדחות ככל האפשר את הצורך בהשקעת כספים במבנים חדשים. אמנם הצבעתי על כך שבמשקים רבים קיימת הנטיה להכניס את כל המבכירות שגודלו לעדר הפרות כדי שימלאו את מקומן של היוצאות מחמת חולי העטינים; בדרך זו כאילו מובטחת הקלה מסויימת במכה זו, כיון שהמבכירות, כאילו פגיעות פחות למחלות עטין לעומת פרות מבוגרות. בוקרי כנרת סותרים דעה זו מניסיונם הם וטוענים שמקרי התחלואה במבכירות אינם נופלים מאלה שבפרות, ולכן אין לצפות ליתרון כלשהו בעקב חילופין אינטנסיביים של פרות במבכירות הדו"ח משנת תשכ"ה על יציאת פרות ומבכירות מחמת מחלות עטין מאשר דעה זו.

סיכום

מה הם הרשמים שלי מהביקור בכנרת? עדר הבקר, לגיליו וסוגיו השונים, נראה בדרך כלל במצב טוב למדי. הוולדות הרכים, ואלה שבגמיר לה, אינם כה מדושנים כבימים ההם, כשהוגמעו 400-500 ליטר חלב מלא, אבל אין מצבם מעורר חששות מחמת דלדול גופני או מחלות קיבה.

יהושע וסרברוס
בע"מ

תל-אביב, רח' העליה 75
טל. 825861

עבודות נירוסטה ואלומיניום

ציוד למטבחים, למוסדות, קיבוצים, בתי חולים ובתי הבראה
כמו כן ציוד למכוני חליבה